

Täysistunto

Maanantai 11.3.2019 klo 12.03—15.06

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kalastuslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 309/2018 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 27/2018 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

14.42 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Tässä hallitus esittää kalastuslain muutosta, joka on nyt käsitelty paitsi maa- ja metsätalousvaliokunnassa myös perustuslakivaliokunnassa. Hallituksen esitys sisältää kaksi muutosta. Toinen on uusi asia: laissa säädettyjen uhanalaisten ja taantuneiden kalalajien osalta tulisi tiettyjen kalastusrikosten ja -rikkomusten yhteydessä tuomita valtiolle menetettäväksi se arvo, joka rikoksen kohteena olevalla kalalla on lajinsa edustajana. Eli tulisi tällainen uusi seuraamus, joka on erittäin hyvä asia. Sitten tämä toinen muutos, jota tähän esitetään, liittyy Ylä-Lappiin eli kolmeen pohjoisimpaan kuntaan, Inariin, Utsjokeen, Enontekiöön. Siellä käytännössä palautettaisiin paikallisille asukkaille kalastusoikeus virtavesissä, he voisivat lunastaa tällaisen kausiluvan. Tämähän liittyy itse asiassa viime vaalikaudella tehtyyn kalastuslain uudistukseen, jossa tapahtui sellainen virhe, että tämä paikallisten kalastusoikeus poistettiin. Nyt sitä ollaan palauttamassa.

Kun näitä kalastuskysymyksiä on myös perustuslakivaliokunnassa aika ajoin tarkasteltu, niin voi todeta sen, että tässähän, varsinkin kun puhutaan noista pohjoisista alueista, kysymys on tasapainoilusta kolmen perusoikeuden kanssa: ensinnäkin on vesialueen omistajan omistusoikeuteen liittyvä perusoikeus, sitten on ympäristöperusoikeus, ja pohjoisten alueiden kyseessä ollessa on myös alkuperäiskansa saamelaisten oikeudesta kysymys. On tärkeää, että näihin löytyy aina sellainen ratkaisu, että pystytään hakemaan sopiva tasapaino, että ei olisi niin, että joku perusoikeus unohtettaisiin, vaan pystyttäisiin kaikkia näitä kunnioittamaan. Nyt tässä ei merkittävästi niihin puututa, mutta ajattelin jatkoa ajatellen vain korostaa sitä, että meille on tärkeää, että tämä järjestelmä ei mene siihen, että me unohtaisimme jonkun näistä oikeuksista, ja kyllä se perinteinen omistusoikeus on sellainen, jota myös pitää muistaa kunnioittaa, eli vesialueen omistajan oikeus, kun näistä keskustellaan.

Olen, arvoisa puhemies, hieman harmissani, että tämä ei voinut olla edes maa- ja metsätalousvaliokunnassa yksimielinen esitys. Tähän on jätetty vastalause, ja sen ovat jättäneet vihreät, vaikka he itse olivat hallituksessa viime kaudella, kun tämä minusta paha vir-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 174/2018 vp

he, jossa tämä paikallisten oikeus unohdettiin, tapahtui — nyt kun sitä korjataan, niin siten jätetään vastalause. Tässä vastalauseessa esitetään, että pitäisi myös muualla asuville saamelaisille taata kalastusoikeus, mutta tätä kysymystä on pohdittu kalastuslain yhteydessä perustuslakivaliokunnassa, ja on hirveän hankalaa, kun meillä ei ole saamelaisista mitään rekisteriä, joka olisi julkinen rekisteri. Kun ei mitään etnistä rekisteriä ole olemassa, niin hankalapa tätä on toteuttaa. [Puhemies koputtaa] Meillä ei ole olemassa malleja. Eri-laisia kokeiluja on, [Puhemies koputtaa] ja niitähän voidaan toki käyttää.

14.45 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa puheenjohtaja! Toisin kuin edustaja Lohi antaa ehkä hieman virheellisen kuvan, niin vihreäthän todella eivät vastusta tämän kalastuslain 10 §:n korjaamista siihen tilaan kuin se on ollut aikaisemmassa lainsäädännössä, vaan kannatamme lakiesitystä siihen suuntaan kuin tässä mennään ja kannatamme myös 119 §:n lisäämistä kalastuslakiin. Se todella tuo tuon arvokkaan menettämisseuraamuksen. Olisimme vain toivoneet, että oltaisiin voitu tässä yhteydessä jo todeta, että tuon 10 §:n korjaamisella entiseen tilaansa, mikä on tarpeellista, eivät saamelaisten oikeudet kulttuurinsa harjoittamiseen kalastuksen osalta vielä tule täytetyiksi kaikilta osin. Ja perustuslakivaliokuntakin on aikaisemmissa lausunnoissaan muun muassa vuosilta 2004 ja 1997 jo todennut, että kalastaminen kuuluu perinteiseen saamelaiseen elämänmuotoon ilman asuinpaikkaan liittyviä rajoituksia — jotka tässä edelleen jäävät voimaan ja koskevat siis vain noiden Ylä-Lapin kolmen kunnan kaikkia asukkaita.

Senpä vuoksi, arvoisa puhemies, vastalauseessani on kaksi lausumaehdotusta:

Ensimmäinen koskee juuri tätä 10 §:ää. Esitän, että eduskunta hyväksyisi seuraavan lausuman: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti toimiin selvittääkseen Ylä-Lapin kuntien (Enontekiö, Inari, Utsjoki) ja saamelaiskäräjälain 4 §:ssä määritellyn saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaisten oikeusaseman saamelaiskulttuuriin kuuluvan kalastuksen harjoittamiseen perinnealueillaan saamelaisten kotiseutualueilla.”

Ja, arvoisa puhemies, mitä tulee 119 §:ään ja menettämisseuraamukseen, niin siihen olen pykälämuutoksen esittänyt jo aikaisemmassa käsittelyssä, mutta eräs asia tämän asian käsittelyn yhteydessä jäi vielä kokonaan auki, ja se on koskitilojen kalastusoikeuden haltijoiden oikeudet osallistua kalastuslain mukaisten kalastusalueiden toimintaan.

Siltä osin edellytän lausumaksi seuraavaa: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto ryhtyy pikaisesti valmistelemaan kalastuslainsäädännön muutoksia, joilla säädökset kalastusoikeuksista kootaan yhteen lakiin ja selkiytetään lainsäädäntöä siten, että turvataan koskitilojen kalastusoikeuden haltijoiden asema ja oikeus osallistua kalastuslain 23 §:n mukaisten kalatalousalueiden toimintaan.”

14.48 Johanna Karimäki vihr: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys kalastuslain muutokseksi, joka on kannatettava. Lakiin sisällytetään uudenlainen menettämisseuraamus, joka suojelee uhanalaisia kalojamme kalastusrikoksilta. Kalastusrikoksen yhteydessä tuomitaan valtiolle menetettäväksi se arvo, joka rikoksen kohteena olevalla kalalla on lajinsa edustajana. Tällä uudistuksella tehostetaan uhanalaisten ja taantuneiden kalalajien suojelua ja elpymistä.

Vihreät esittivät kuitenkin tähän esitykseen parannusta niiden uhanalaisten kalojen luetteloon, joista esitetään menetettäväksi seuraamusmaksu: kuha. Vaikka kuha ei olekaan yhtä uhanalainen kuin tässä luettelossa olevat monet muut kalat, niin silti arvokkaaseen ku-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 174/2018 vp

haan kohdistuu erittäin paljon salakalastusta, ja kannan elinvoimaisuuden kannalta olisi keskeistä sisällyttää myös kuha tähän luetteloon, joten tämä jää seuraavalle kalastuslain uudistuskierrokselle tehtäväksi. Nykyisinhan merialueilla kuhat ovat kääpiöityneet liiallisen kalastuksen seurauksena. Tämä esitys on ollut muun muassa Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestön ehdotus.

Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Halmeenpään esittämiä lausumia. Niissä parannetaan saamelaisten oikeuksia, saamelaisten oikeutta toteuttaa omia perinteisiä kalastuselinkeinojaan. Tässä hallituksen esityksessä, kuten myös edustaja Lohi totesi aikaisemmin, osaltaan parannetaan Ylä-Lapin kalastusmahdollisuuksia, mutta edelleen on jatkettava työtä saamelaisten oikeuksien toteutumiseksi ja kalastuslain kokonaisuudistuksen eteenpäinviemiseksi.

Kalojen suojelussahan tarvitaan lukuisia toimenpiteitä. Kalatiestrategia on vietävä pon-
tevasti eteenpäin, toimivien kalateiden rakentamista on nopeutettava, mutta sitten meidän on myös aloitettava kalojen nousuesteiden purku. Nimittäin on niin, että monessa kohtaa kalatie-este haittaa lajien nousua kutemaan: erilaiset siltarummut ja patorakennelmat. Olisi hyödyllistä luonnon monimuotoisuuden kannalta mahdollistaa kalojen parempi nousu ja purkaa esteitä kalojen kutunousun tieltä.

14.51 Markku Eestilä kok: Arvoisa puheenjohtaja! Tämä kalastuslaki on varmasti herättänyt monenlaisia intohimoja ja väristyksiä milloin kenessäkin, ja en vastusta sinänsä sitä, että kalastuslain 10 § muutetaan ja paikalliset saavat tietyn hintaisen kausiluvan sinne asuminen perusteella. Se on erikoinen peruste ja sitä ei lainsäädäntö tunne, mutta hyväksyn, että näin tehdään, koska heidän kulttuurinsa ja perimmäiset arvonsa liittyvät niin vahvasti kalastamiseen ja lähijokeen, olipa kyseessä Teno tai sivujoki.

Mutta itse koko ajan ajoin ja olisin halunnut sitä, että tällä samalla kertaa olisi vähemmistöomistajien asema tarkistettu, niin kuin eduskunta on jo aikaisemmin edellyttänyt. Eli kun osakaskunnat tekevät päätöksiä, niitä säätelee yhteisaluelaki, ja tässä olisi samalla kertaa pitänyt avata yhteisaluelaki ja katsoa, minkälainen on sellaisten vähemmistöomistajien suoja, joiden kiinteistörekisteriin on merkitty kalastusoikeus. Kuitenkin tuon esille sen — heille, jotka täällä nyt jaksavat olla täysistunnossa — että tämä laki johtaa siihen, että sellainen henkilö, joka omistaa oikeuksia kalastaa sivujoissa, katsoo vierestä, kun sellainen henkilö, jolla ei ole minkäänlaisia oikeuksia mutta joka asuu paikkakunnalla ja kalastaa, saa kausiluvan, mutta se omistaja ei saa kausilupaa. Minun oikeustajuni ei ihan täysin sitä hyväksy, vaikka tietenkin ymmärrän, että osakaskunnissa enemmistö päättää ja tekee, mitä huvittaa.

Mutta sehän tässä oli, että tämä yhteisaluelaki olisi pitänyt avata ja sinne viedä samantaisia säännöksiä kuin on osakeyhtiölaissa, jotka säätelevät vähemmistön oikeuksia ja joissa puheenjohtajan toiminta sanktioidaan ja jotka ryhdistävät sitä liikettä. Tilanne on se, että siellä on kalastusyksiköitä ikään kuin keksimällä keksitty ja on taklattu niitä vähemmistöomistajia pois ja annettu joillekin enemmistöomistajille paljon. Parhailla omistajilla saattaa olla kymmeniä kausilupia yhdelle valalle ja vieheelle, ja hän voi niitä joka päivä niin sanotusti pyörittää ja pyörittää, luovuttaa kenelle tahansa, mutta hänellä, joka on vähemmistöomistaja, saattaa olla kaksi vuorokautta tai joitakin tunteja kalastaa.

Hyväksyn siis tämän, mutta kuitenkin tämä on puutteellinen, koska tässä lähdettiin vain yhtä ongelmaa ratkaisemaan. Ei niin voi mennä yhteiskunnassa, että niille annetaan, jotka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 174/2018 vp

eniten huutavat, vaan pitäisi nähdä koko kenttä ja ratkaista ne ongelmat samalla kertaa niin, että se tulos on tyydyttävä kaikkien osapuolten kannalta.

Se oli minun pyrkimykseni, ja, arvoisa puhemies, tämä ei ole vielääkään myöhäistä, sillä valiokunta on kiinnittänyt tähän huomiota, ja tähän Tenon kalastukseen ja yhteisaluealakongelmiin pitäisi asettaa korkean profiilin työryhmä, jossa on niitä, jotka hallitsevat valtiösääntöoikeuden puolen, ja sitten omistajien edustus, paikallinen edustus ja saamelaiskäräjien edustus. Sen kautta pitäisi lähteä purkamaan ja saavuttaa yhteisymmärrys.

Minä arvostan saamelaiskulttuuria ja kaikella tavalla pidän sitä hyvänä. Arvostan ja kunnioitan saamelaisia ja saamelaiskulttuuria, mutta vaadin samalla kertaa, että myös saamelaiset kunnioittavat toisen omaisuutta ja omaisuudensuojaa. Ei voi olla yksisuuntaista arvostusta ja kunnioitusta.

Nyt nämä menee näin, ja haluan kaikille todeta, että en itse eikä edustamani puolueen kukaan edustaja ruvennut jarruttamaan valiokunnassa tätä. Se tuodaan nyt tänne saliin hallituksen esityksenä, vaikka itse olisin tämän hieman laajentanut ja käsitellyt toisin. [Puhemies koputtaa] Mutta jarruttamaan emme ole ruvenneet.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.